

en el moment present, crec que han aconseguit, pel que sembla, amb tota satisfacció per la seva part.

Atacats a dreta i esquerra

Amb aquesta entrada de cavall sicilià vam començar la «feina». Els de dretes ens deien «revolucionaris», «rupturistes» i «inconscients», entre altres galindanes, i el repertori dels que es deien d'esquerres era d'acusar-nos de «reaccionaris», «dretans», «conservadors», «flors i violes», així com altres atributs. Érem al centre d'una diatriba permanent que venia dels dos extrems de l'arc polític homologat, que s'entien perfectament pel que fa a l'explotació dels recursos de la naturalesa i que únicament divergien en el repartiment salarial del treball i dels beneficis empresarials obtinguts. Nosaltres –i en Vilanova de quina manera!– érem la mosca negra que, de manera imprevisible, feia aparèixer butllofes en el cutis bronzejat de la superfície política

d'activitats paral·leles, i l'endemà –i durant els dies que calgués– continuar-ho explicant als nostres mitjans respectius: en Santi al Brusi, en Jaume al Correu, en Josep Català al Ciero i jo a l'Avui. Fins que les direccions respectives, convenientment pressionades per l'alta governança, van decidir prescindir dels nostres serveis, fet que succeí al cap de quatre o cinc anys de la nostra confabulació.

Haviem començat a guanyar-nos la nostra fama de proscrits, que en Santiago ja tenia ben merecuda des que, el 1972, denuncià amb valentia la trama politicofinancera que permeté l'explosió mortal de gas al carrer Capitán Arenas de Barcelona, una catàstrofe i d'altres que ell mateix deia –en el nostre llibre col·lectiu dedicat a *El combat ecologista a Catalunya* (Ed. 62, 1979)– que «algun dia escriurà sense rancor, però amb passió i indignació continguda».

Aquesta «passió i indignació», en el curs dels anys, les ha mantingudes inalterables, i jo diria que ara, per tants motius, fins i tot més consis-

seu català tan raçat d'alçades i cantúries prepirenques:

Mira que té collons, la cosa, eh! Escolta, això no quedarà així, ja t'ho dic jo. A aquest «tio» li carduc un article que el deixaré ben cardat. Però on hem arribat? I ho diu amb aquesta cara dura, al cap de tants anys que jo vaig dedicar tot un llibre a defensar això, desmantant la «identitat» convergent que, només de cara a la galeria, era la llengua, les quatre barres i les pubilles de les Preses, mentre que, per sota, s'enriquien destruint aquest territori rural i natural que ara reclamen com a signe de la identitat nacional. Vaja, home! Això és d'una impostura i d'un cinisme que bueno... Ho preguntin a la gent d'aquest territori rural a veure què pensen, què senten, però si tot el país està en mans de quatre multinacionals afavorides per aquests catalanistes de pacotilla que, això sí, s'emocionen davant del Canigó i sentint cantar L'Emigrant, però,

considerable i, a més dels citats, té publicats: *El síndrome nuclear* (Bruguera, 1980); *Catalunya sota el perill de l'urani* (Ed.62, 1981), en col·laboració amb O. Cabré, P. Carbonell i J. Puig; *L'ònada ecològica* (Premi Xarxa d'Assaig, Ed.62, 1991), un premi que encara està esperant cobrar, i, entre altres volums, *Empresaris verds per a un planeta blau* (Blume, 1994), una reflexió, molt ben documentada, sobre el que suposa per a les empreses catalanes i espanyoles, històricament tan vulnerables pel que fa a la severitat ambiental, haver ingressat a la Unió Europea. Santiago té col·laboracions en diversos llibres col·lectius (sobre la Mediterrània, el canvi climàtic, la qüestió energètica i nuclear, que continua essent una de les seves bèsties negres, sobre el pensament ecològic i les seves principals figures –Cousteau, Goldsmith, Illich o De Rougemont, entre tantes– de les quals ha estat i és amic personal. Els seus articles i reportatges d'investigació, que han anat de la falsificació d'obres d'art a la descoberta de trames mafioses interna-

Els seus articles i reportatges d'investigació han afectat tot el ventall polític. Per això, de fa més de vint anys, no ha pogut treballar més a la premsa diària de Barcelona.

«Aquests catalanistes de pacotilla als despatxos planifiquen la mar de bé en favor dels seus interessos i tenen la barra de dir que ho fan pel progrés del país.»

catalana, amb la particularitat que unes idees tan elementals i senzilles com les nostres –o potser per això– alteraven els plantejaments fixos i unilineals de la classe política en curs. Quan les ideologies polítiques, oficialment antagoniques, es posaven d'acord en el desprestigi comú del pensament i l'acció social ecològiques volia dir, en definitiva, que ni les dretes ni les esquerres admetien els punts flacs respectius que posava en evidència el plantejament que nosaltres fèiem.

I aquí, en Santiago, s'hi va «emprar» a fons. Amb la seva còrpora d'homenot de la Garrotxa, amb aquesta veu que sembla sortir del fons volcànic de l'agre del seu terror i que s'escampa com lava que retruny, quan aquest ésser humà –tot cor– prenía la paraula en un míting, en una reunió política o en una assemblea de grups, semblaven trontollar els fonaments adquirits. La seva fúria verbal, però, sempre anà acompanyada de sòlides argumentacions, i són tantes les vegades i tants els escenaris en què he sentit desplegar la seva oratòria...

Encara em sembla veure l'escarxofat a la cadira de «mando» del nostre Col·lectiu, allà al carrer de la Lluna, al Raval barceloní, en una petita cambra fosca i humida on fèiem els nostres concilis de resistència i apostolat, similar als primers cristians contra l'Imperi. Allí preparàvem l'operatiu, com es diu ara: escalfar l'ambient entre la població amb conferències, articles als diaris (cadascú el seu) i emissions de ràdio, organitzar, amb els grups de defensa del territori implicats, manifestacions i tota mena

tents, comptant-hi la inevitable decepció que comporta haver de viure i lluitar per uns ideals en un país que sembla haver-se begut l'enteniment.

ECOROPA, Nacionalistes d'Esquerra i Prada

Mentre fèiem l'activisme d'*Userda* i ens guanyàvem la vida als diaris, en Vilanova es relacionava, a través d'ECOROPA, amb la crema intel·lectual de l'ecologisme europeu i viatjava per França, Suïssa, Itàlia i Anglaterra, mentre que jo, com aquell qui diu, no passava de Tortosa; igualment participava –en aquest cas a precís meus– amb Nacionalistes d'Esquerra (1979-1981), a l'Assemblea Ecologista dels quals va revolucionar els deu manaments del nacionalisme marxista-independentista, clavant-hi el clau de l'economia ecològica i del que anomenava l'Econacionalisme, títol d'un seu assaig molt important, editat a Blume el 1981, però que en aquell moment els milhomes dirigents del nostre catalanisme polític van silenciar i menystenir, sens dubte perquè ja tenien preparada la cadira governamental convergent, que en conjunt va durar, com se sap, la botifarrada de vint-i-tres anys, gairebé al final dels quals, el 1999, la llumenera de Felip Puig, com si inventés la sopa d'all, va sentenciar, tan tranquil, que «és el territori rural i natural el que configura la identitat nacional».

En conèixer aquesta frase, que potser li vaig comunicar jo mateix, en «Tiago» va agafar un empenyament sísmic –que jo situo aproximadament a l'escala 7, per no dir 8– i em va dir, si fa no fa, amb aquest

collons!, als despatxos planifiquen la mar de bé en favor dels seus interessos i d'aquestes multinacionals, i encara tenen la barra de dir que ho fan pel progrés del país. Escolta, Xevi, tot això s'ha de contestar. Després de tants anys ens tenen arraconats i hem de demostrar que encara existim i que no hem claudicat del que hem dit sempre. Tu mateix.

I jo li deia, tot intentant-lo calmar, que sempre em va costar molt: «Bueno, ja miraré de fer «algu». Ara escriu en una revista del Baix Priorat que es diu *L'olivera esponerosa* i potser allí ho podré colar. A veure».

Per aquella mateixa època –1979-1981–, en Vilanova, en Català, en Ribera i jo vam assistir, a Prada de Conflent, a la cèlebre Universitat Catalana d'Estiu, on vam exercitar-nos com a professors fent diversos cursos sobre ecologia i nacionalisme, adobant-ho, és clar, amb referències a l'energia, l'aigua, la tecnologia, la concentració territorial, la desestructuració agrària i, en fi, sobre tot el que ens feia patir. El primer any va ser un èxit sorprenent, amb tot de gent jove que potser era el primer cop que sentia aquestes coses. L'any següent, el 1980, vam organitzar una manifestació fins al Castell de Rià, on es diu que va néixer Guifré el Pelós, i allí vam plantar la bandera antinuclear amb un Manifest que va redactar en Santiago, amb aquest seu estil, tan directe i engrescador, parlant o escrivint.

Quan mitinejava –com, per exemple, un Onze de Setembre amb Nacionalistes d'Esquerra, a la plaça

del Rei–, el conjunt de la seva efígie adquiria un tal grau de veritat, per tot el que deia i com ho deia, que em semblava que tot allò li dictava el mateix esperit de la terra, que ell havia substanciat tant de petit, quan anava per les boscuries olotines i es banyava sense temor al Fluvià, amb els seus germans Joan i Jordi Vilanova, que també feien «feina» a la Garrotxa i que són dignes hereus de la fleca familiar de Can Carbasseres, tota una institució a Olot.

Quan parlava en petit comitè tenia el mateix aire de fermesa, però modulada per la proximitat i la controvèrsia, i quan cantava –perquè en Vilanova ha estat un notable tenor aficionat– llavors les hores passaven plàcides i melodioses interpretant Verdi, Puccini o «Jo te l'encendré», i quan jo ja començava a tenir-ne prou de tant de lirisme –com, per exemple, una nit en una taberna de Vilafranca de Conflent, a prop de Prada– era quan, silenciosament i sense molestar l'ària que pogués enfil·lar, anava a fer córrer la bufeta de l'orina.

En Vilanova ha estat –i és– un tipus personalment divertit, intel·lectualment treballat, d'àmplia capacitat informativa i de contactes, amb uns itineraris viatgers que van de Moscou i Sibèria a l'altre cap de món –Washington o Nova York–, passant per Rio de Janeiro i l'Amazònia (on acudí el 1992 arran de la Cimera de la Terra) i per l'illa de Pasqua. Té pendent anar a la Polinèsia, per conèixer el que queda del paradís del seu estimat Gauquín i per si pot descobrir *El secret d'Hiva Oa*, un altre dels seus llibres, en aquest cas novel·la (Laertes, 1997). La seva producció escrita és

considerable i, a més dels citats, té mitjans i han afectat tot el ventall polític, per la qual cosa el seu nom ha quedat vetat. Per això, de fa més de vint anys, no ha pogut treballar més a la premsa diària de Barcelona.

Des de 1989 organitza, cada dos anys, el Simposi Internacional Una Sola Terra, amb els corresponents volums i les ponències presentades, així com altres esdeveniments (conferències i jornades tècniques, sobre literatura ecològica, energies renovables o ecologia marina, a Barcelona, la Bisbal d'Empordà o Palafrugell). Des d'aquell any –inicialment des de Barcelona i de fa un temps des de Sant Feliu de Guíxols, on ha ideat un Centre Oceanogràfic dedicat a Cousteau per defensar la cultura marina, un projecte que hauria d'haver rebut tots els estímuls polítics i institucionals–, doncs, en Vilanova ha esdevingut el que s'anomena «consultor ambiental». Amb més precaució que abans –quan els de dalt el veien com un guerriller irreductible de barba i pancarta–, no deixa de tenir mai aquella «passió i indignació» que, als inicis, van suposar per a ell dures proves a superar. I és que s'ha hagut de passar de l'escridassada a distància a la proximitat de la taula de diàleg.

En qualsevol cas, per a mi, que sé de la netedat de les seves expectatives i de la generositat llibertària del seu saber, en Santiago Vilanova –per més penjaments de protagonisme i de coqueteig amb el poder que li hagin posat alguns elements del convuls moviment verd– sempre serà el nostre germà gran en aquesta aventura que, com els Dotze en una barca, vam iniciar fa trenta anys.